

bito ad crimen, atque ad personas arbitrariæ poenæ constituuntur.

(5) *Cap. 18. de Hæret. in 6.*

(6) *Cap. 2. de Maledic. ibique Gonzalez n. 7.*

TITULUS XI.

De sacrilegio.

I. Sacrilegium quid, & quotuplex? III. Quomodo sacrilegium reale?

II. Quomodo personale, aut locale? IV. Poenæ in sacrilegos.
le sacrilegium admittitur?

§. I.

Ut blasphemia verbis, ita sacrilegium facto injuriam Deo irrogat. Est autem sacrilegium violatio rei sacræ, quæ scilicet cultui divino addita est, ac triplex ejus genus distinguitur (1). Aliud nimirum est sacrilegium personale, per quod injuria personæ sacræ, clerico, regulari, moniali infertur; aliud locale, per quod debitus sacro loco honor, & reverentia denegatur; denique aliud reale, quod admittitur contra res sacras, quæ speciatim ad cultum divinum pertinent, uti sunt sacramenta, calices, Sanctorum imagines, reliquiæ.

(1) Confer S. Thomam 2. 2. qu. 99. art. 1.

§. II. Personale sacrilegium committunt, qui ecclesiasticam clericorum immunitatem violant, aut in eos violentas manus injiciunt, quique cum personis coeunt Deo dicatis. Localis sacrilegii reus est, qui localem violat ecclesiasticam immunitatem, aut in loco sacro vetitos exercet actus, qui speciatim Ecclesiæ lege loci sanctitati adversantur. Hujusmodi sunt homicidium, humani sanguinis, aut seminis effusio, sepultura infidelis, aut excommunicati vitandi, per quæ omnia locum sacrum pollui, superiore loco demonstratum est.

§. III. Sacrilegium reale pluribus modis admittitur. Graviora hujusmodi sacrilegia sunt, cum in profanos & multo magis cum in pravos, turpesque usus convertuntur Ecclesiæ, altaria, sacra vasa, vestes altaris ministerio addictæ, sacri codices, cetera generis ejusdem (1). Furtum quoque sacrilegium est, si res sacra, aut non sacra, sed ta-

men Ecclesiæ tutelæ, & custodiæ commendata, auferantur (2). Eodem recidunt, qui fidelium oblationes aut negant Ecclesiis, aut cum difficultate reddunt, quos *tamquam egentium nêcatores* antiqua concilia execrantur (3).

(1) Adversus eos, qui audent: "convertere, & torquere sententias, Sac. Scripturæ ad scurrilia, scilicet fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, impias, & diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos," gravissimum decretum est Concilii Tridentini *Sess. 4. in Decret. de Edit. & usus sacr. libror.*

(2) Non desunt, qui semper sacrilegium admitti putant, cum res aliqua ex loco sacro auferuntur, licet ea sacra non sit. Sed plerique distinguunt res non sacras, quæ Ecclesiæ tutelæ, & custodiæ sunt creditæ, à rebus non sacris, quæ nullam habent hujusmodi tutelam, quæque casu in Ecclesia reperiuntur. Tantum cum illæ, non item cum hæ auferuntur, sacrilegium committitur. Confer Gonzalezium in c. 8. de *For. competen. n. 4. Canon Apostolorum 72. al 64. apud Cotelierum PP. Apostolic. t. 1. p. 451. ed. Amstelæd. 1724. segregari jubet clericum, aut laicum qui abstulerit ex Sancta Ecclesia ceram, vel oleum.* Huc etiam referendi sunt *Traditores*, vel *Proditores*, qui scilicet persecutionis tempore sacros codices, vel sacra vasa ethnicis tradidissent, & de quibus agit Concilium Arelatense I. *can. 13. t. 1. col. 1452. Collect. Labbæi.* Hujus criminis rerum Cæcilianum accusabant Donatistæ; quibus respondet Augustinus *Ep. 185. n. 4. ad Bonifac. opp. tom. 2. col. 644. ed. Venet. 1729. Si vera essent, quæ ab eis Cæciliano objecta sunt. . . ipsum jam mortuum anathematizarem.* Revera qui hæc Cæciliano objiciebant, ipsi Traditores erant, uti ex actis Concilii Cirtensis ostendunt Optatus Milevitanus l. 1. de *Schism. Donat. c. 13. & 14. p. 14. & 15. ed. cit.*, & Augustinus *Ep. 76. al 17. ad Donatistas n. 2. opp. t. 2. col. 180. ed. cit.*

(3) Ita loquitur Concilium Carthaginense IV. *can. 95. t. 2. concil. col. 1444. collect. Labbæi*, cum quo consentiunt Vasense II. *can. 4. t. 4. col. 718.*, & Turonense II. *can. 25. t. 6. col. 546.* Videndus quoque Ambrosius de *Pœnitent. l. 2. c. 9. opp. t. 5. p. 261. ed. Maurin. Ven. 1781.*

§. IV. Poenæ in sacrilegos partim legibus constitutæ sunt & partim judicis arbitrio infliguntur. Poena legibus constituta est excommunicatio, in quam incidunt ipso facto, ut ajunt, qui in clericum, aut monachum violentas manus injecerunt, qui ecclesiasticam immunitatem violarunt, qui ecclesiam violenter confringere, ac spoliare ausi sunt (1), qui eam incenderunt (1). Reliquæ poenæ sunt carceres, triremes, & qui gravius deliquerunt, etiam capitis poena plectuntur.

(1) *Cap. 22. de Sentent. excom.*(2) *Cap. 19. cod.*

TITULUS XII.

De Perjurio.

I. Jusjurandum ab Ecclesia approbatum. II. Poenae in perjuros.

§. I.

Nullum vinculum ad stringendam fidem jurejurando acertius esse, omnes semper intellexerunt. Vix enim credibile est, esse hominem tam impudentem, ac perditum, qui non totis artibus contremiscat, cum audet fidem fallere ab se datam, Deo interposito tum iudice, tum teste. Quare Ecclesia probat, semperque probavit jusjurandum, ut homines firmiter teneant, quod Deo teste affirmate dixerunt; & plane desipiunt, qui commune jusjurandum improbant, quod justis de causis emittitur (1). Vetat quidem Ecclesia aliquem temere, & inconsiderate, atque ex levi, & inani causa jurare (2); sed fides, & religio jurisjurandi, quæ justas habet causas, merito recepta, & probata est (3).

(1) Paschasius Quesnellus *Obser. moral. Matth. c. 5. vers. 37.* "nihil Spiritui Dei, & doctrinæ Jesu Christi magis opponi arbitrat, quam communia facere juramenta in Ecclesia, quia hoc est multiplicare occasiones pejerandi, laqueos tendere infirmis, & idiotis, & efficerere, ut nomen, & veritas Dei aliquando deserviat consilio impiorum, "Quæ est propositio 101. damnata in *Const. Unigenitus*. Sed, quod bene animadvertetunt 40. Galliarum Præsules in *Instruct. Pastoral. accept. Const. Unigenitus*, sua hac sententia Quesnellus hoc sibi unum propositum habuit, ut vituperaret commune juramentum, quod ex formula Alexandri VII. exigitur, licet deinceps ejus asseclæ hanc sententiam traduxerint ad omnia juramenta, quæ à legitimis Potestatibus requiruntur. Ante Quesnellum Pelagiani, ut testatur Augustinus *Ep. 157. n. 40. & 41. opp. t. 2. col. 559. ed. Ven. cit.*, commune jusjurandum improbarunt. Errorem hunc, cui nunc adhærent, qui sunt de secta Quackerorum, & Anabaptistarum, integrarunt Cathari, & Valdenses, quos refutavit Vne. Moneta peculiari opere *adversus Catharos, & Valdenses l. 5. c. 9. p. 462. & seq. ed. Rom. 1743.* in Synodo Constantiensi damnatus hic error Wiclefi est *Sess. 8. art. 43. t. 16. concil. col. 936. Collect. Labbæi. Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad roborandos humanos contractus, & commercia civilia*. Est autem distinguenda, quod perperam aliqui non faciunt, invocatio Dei in testem ab imprecatione, seu

execratione, qua sibi jurans, si fallat, imprecatur, ut sibi ex. gr. Deus iratus sit. Sane utrumque esse distinguendum, constat ex juramenti formula, quæ extat apud Plautum in *Ruden. act. 5. scen. 2. vers. 51. & seq. p. 1033. ed. Lugduni Batav. 1669.*, atque ex aliis formulis quas collegit Barnabas Brissonius de *Formulis*. Consule Sigonium *l. 3. de Republ. Atheniens.*, ubi refertur jusjurandum, quo se Heliastæ Atheniensium iudices obstringebant. Pulchre S. Thomas duplex jusjurandum distinguit *2. 2. qu. 89. art. 1. ad 3. arg.* "Alterum quidem est, inquit, per simplicem contestationem, sicut cum aliquis dicit: Est mihi Deus, testis, vel coram Deo loquor, vel per Deum, quod idem est; aliud, est per execrationem &c."

(1) Deum vocare testem in re ludicra, & inani est in vanum Dei nomen assumere. Confer S. Joannem Chrysostomum *Hom. 9. n. 5. in Act. Apostolor. t. 9. p. 76. ed. Montsaurionii Paris.* S. Augustinus *Serm. 180. al. 28. de Verb. Apostol. c. 9. opp. t. 7. col. 864. ed. Maurin. Ven. 1762.* Catechismus Romanum de *Secund. præcept. par. 3. c. 3. n. 7. et 13.* Quod si peccat, qui Deum testem appellat in re, quæ parvi interest, multo magis peccat, qui se peccatum aliquod sive lethale, sive veniale facturum jurat. Peccat autem lethaliter. Adis S. Ambrosium de *Offic. ministror. l. 3. c. 12. t. 4. p. 471. ed. Ven. 1781.*, Salvianum *l. 4. de Gubernat. Dei n. 15. 16. p. 83. ed. Pedepont. 1743.*, Concilium Toletanum VIII. *c. 2. t. 7. Concil. col. 414. Collet. Labbæi, Ilerdense can. 7. t. 5. col. 752.*, & S. Thomam *2. 2. qu. 98. art. 2. ad 1. argum.* Hinc merito ab Innocentio XI. an. 1679. damnata est hæc propositio: "voca, re Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem."

(3) Juramenti auctoritatem, religionem, fidem probant Sacræ Litteræ, in quibus ea occurrunt: "Vivit Dominus: per memetipsum, juravi: sicut juravit Dominus, & non poenitebit eum," & alia similia. Imo passim Theologi observant, omnem Dei promissionem, atque assertionem juramentum esse. Jeremias IV. *2. jurabitis*, inquit *in veritate, & iudicio, & justitia*, quæ sunt tres conditiones, quas & Ecclesia in juramento requirit, quibusque servatis recte commune jusjurandum emittitur. Paulus etiam non semel in epistolis jurat, ut I. *ad Corinth. XV. 31. Roman. I. 9. Philipp. I. 8.*, & *ad Hebræos VI. 12. & seq.* ubi Apostolus à Deo emissum jusjurandum memorat. Idemque quoque confirmant Patres, in primis vero Athanasius *Apol. ad Constant. n. 8. opp. t. 1. p. 238.*, et *Exposit. in psalm. 62. p. 881. ed. Patavii 1777.*, Hilarius in *Psalm. 62. opp. t. 1. col. 176.*, & de *Trit. l. 5. n. 30. t. 2. col. 123. ed. Veronæ 1730.*, Liberius *ep. 4. ad Constant. n. 3. apud Coustantium ep. Rom. Pontific. col. 425.* Augustinus *Serm. 180. al. 28. de Verb. Apostolic. c. 4. t. 5. col. 861. ed. cit. Si peccatum*, inquit, *esset juratio, nec in veteri Lege diceretur*, non perjurabis, reddes autem Domino jusjurandum tuum. "Non enim peccatum præciperetur nobis . . . & c. 5. ut nove-

, veritis verum jurare non esse peccatum, invenimus & Apostolum Paulum jurasse &c., & c. 2. col. 859. Invenimus jurasse primitus ipsum Dominum, in quo non est omnino peccatum. *Juravit Dominus, & non poenitebit eum &c.* Aeternitatem Sacerdotii filio cum juramento promisit. Habet etiam, *per memetipsum juro dicit Dominus: & illud juratio est: vivo ego dicit Dominus: Quomodo homo per Deum, ita Deus per seipsum.* Non est ergo peccatum jurare . . . jurat Deus, qui peccatum non habet. Non ergo est peccatum jurare; sed magis peccatum est perjurare. Vide etiam S. Thomam 2. 2. q. 89. art. 2., & Innocentium III. in c. 26. de *Jurejur.* Eadem est perpetua Ecclesiae disciplina. Evagrium Constantinopolitanum Diaconum lectis Evangelicis jurasse, scribit Sozomenus *Histor. t. 6. cap. 30. p. 263. ed. Cantabrig. 1720.*; Concilium Toletanum VIII. can. 2. t. 7. col. 414. *Collect. ejusd.* justas jurandi causas describit. Patres Concilii Constantinopolitani Oecumenici VI. Act. 14. t. 7. col. 1011. Georgium Diaconum in singulis propositis quaestionibus jurare coegerunt; de jurejurando à Marcellino Comite interposito in collatione inter Catholicos, ac Donatistas testimonium perhibet Augustinus *Collat. Carthag. die 1. c. 5. opp. t. 9. col. 546. ed. cit.* Constantinus M. Arij juramentum accepit, ipseque L. 4. *cod. Theod. de Accusat.* jurejurando concludit. Similiter jurisjurandi mentionem facit Arcadius L. 8. *Theod. de Pactis*, atque illud ad dirimendas lites precidendas quae calumnias interponi vult Justinianus L. 2. *cod. de Juram. propt. calumn.* Ne omnia persequar, quae prope innumera sunt, Concilium Constantiense reconciliandos singulis propositis articulis jurejurando respondere jussit: ac Synodus Tridentina à Magistris, à novis Canonicis, atque ab aliis sacramentum emitti voluit Quae ex Sacris Litteris contra jusjurandum educi so lent, praecclare diluuntur à S. Augustino *Serm. 180. cit. col. 859 seq.*, S. Hieronymo *Comment. in Matth. c. 5. ver. 34. t. 7. col. 30. ed. Vallarsii Veronae.* S. Thoma *cit. qu. 89. art. 2. ad arg. 1 & 2.*, Pilichdorffio *contr. Valdens. c. 36. t. 25. Biblioth. PP. p. 298. ed. Lugdun.*, Ebrardo in *Antihæresi adver. Valdens. c. 14. t. 24. ejusdem Biblioth. p. 1555.*, Ven. Moneta *l. cit. par. 1. §. 1. et seq. p. 463. et seq.*, Innocentio III. *cit. cap. 26. de Jurejur.* S. Joannem Chrysostomum ab ea, quam illi Anabaptistæ impingunt, calumnia egregie liberat doctus Auctor notationum in Ven. Moneta *l. c. not. 36. p. 475.* Consule *Cathechismum Romanum de 2. Præcept. par. 3. c. 3. n. 15. et 16.* Interpretes Sac. Scripturæ in *Eccles. c. 23.*, et in *Matth. c. 5.* præterea PP. Maurinos in *Hilarium in Matth. c. 4. n. 23. lit. g. col. 687. t. 1. ed. Veronæ 1730.*, Paulum la Fontaine *t. 3. const. Unig. prop. ult.*, P. Paulum a Lugduno *t. 2. Antiexapl. prop. ult.*, Vivam *prop. damnat. Quesnelli 101.*

§. II. Cum autem jurisjurandi fides sancta esse debeat, facile intelligitur, quam grave sit scelus eorum, qui hanc fidem fallunt, hoc est perjurium admittunt. Nam hi non tantum fidem, sed etiam graviter negligunt reverentiam de-

bitam Deo, quem fidei testem advocarunt (1). Hinc plures adversus perjuros poenæ sunt constitutæ. Eos non secus ac fures, & adulteros sese ab altari rejecturum minatur Chrysostomus (2); per undecim vero annos communionis expertes esse Basilius jubet (3). Jure civili, & canonico perjuri infames sunt (4), arcentur à ferendo testimonio (5), atque ecclesiasticis beneficiis (6); & aliis etiam pro rerum, criminisque ratione poenis subjiciantur.

(1) Confer S. Augustinum *Serm. 180. al. 28. c. 6. et 7. opp. t. 7. col. 862. ed. Ven. 1762.*, S. Joannem Damascenum *Sacr. paral. lit. o. tit. 12. opp. t. 2. p. 631. ed. Leqhtienii Ven. 1748.*, S. Thomam 2. 2. qu. 98. art. 2., *Cathechismum Romanum p. 3. c. 3. n. 20.*

(2) S. Joannes Chrysostomus *Homil. 17. in Matth. n. 5. opp. t. 7. col. 228. ed. Paris. 1727.*

(3) S. Basilius *Epist. canon. can. 64. apud Labbæum conc. t. 2. col. 1526. ed. Ven.*

(4) L. 8. *cod. Theod. de Pactis, can. 9. caus. 3. qu. 5.*, can. 17. *causs. 6. qu. 1.*, can. 7. *caus. 22. qu. 5.*

(5) *Cap. 7. et 54. de Testib.*

(6) Confer Gonzalezium in c. 11. de *Jurejur. n. 8.*

TITULUS XIII.

De divinatione.

I. Divinatio quid, & quotuplex?	IV. Pactum cum Satana.
II. Augurium.	V. Pœnæ in eos, qui divinationi, &
III. Sortilegium.	sortilegio student.

§. I.

Divinatio significat præensionem, & scientiam rerum futurarum. Hæc autem ars non solum vana, & inutilis, sed etiam impia comprehendit astrologiam, augurium, sortilegium, divinationem per pactum, quod cum Satana conventum dicitur. Astrologia pertinet ad trajectiones, motusque stellarum, & qui ex earum rerum observatione significari, prædique putant, quid cuique eventurum, & quo quisque fato natus sit, Astrologi dicuntur; olim & Mathematici vulgo dicebantur. Genus hominum ineptissimorum vehementer improbant non ecclesiasticæ solum (1), sed etiam civiles leges (2).

(1) Vide Tertullianum *de Idololatr. c. 9. p. 89. ed. Paris. Rigaltii 1675.*, Auctorem *Constit. Apostol. l. 8. c. 32. apud Cotelierium PP. Apostol. t. 1. p. 417. ed. cit.*, S. Leonem M. *Serm. 27. c. 3. et 4. opp. t. 1. col. 94. et Serm. 57. c. 5. col. 217. ed. Ballerin. Ven. 1753.*, S. Augustinum *de Doctrin. Christ. l. 2. c. 23. opp. t. 3. col. 43. & Serm. 9. c. 3. t. 7. col. 50. ed. Ven. 1762.*, S. Hieronymum *in Isaiam l. 13. c. 48. opp. t. 4. col. 453. et 454. ed. Vallarsii Ven. 1767.*, præterea Concilium Tolletanum I. *in Regul. fidei contr. Priscillianist. t. 2. Concil. col. 1477. Collect. Labbæi*, quod ob hoc potissimum crimen anathematis pœnam in Priscillianistas constituit. Hi enim, ut testantur Leo M. *ep. 25. ad Turribium c. 11. opp. t. 1. col. 703. ed. Ballerin. Ven. 1753.*, S. Augustinus *de Hæres. c. 70. opp. t. 10. col. 25. ed. cit. omnia fato*, ac syderum conversioni adscribebant. Eadem ars dicta etiam fuit Astrologia *Apotelesmatica*; quoniam occulti effectus, & potestates astrorum in conjunctione, & oppositione *Apotelesmata* vocabantur. Hinc qui eam artem exercebant *Apotelesmatici* appellati sunt, atque etiam *Mathematici*, & *Chaldæi*, eaque ars eadem fuit, ac *Astrologia judiciaria*, quam vocamus. Eusebium Emissenum accusatum fuisse, quod hanc artem tractaret, eaque de causa relicto Episcopatu fugam arripuisse, scribit Sozomenus *Histor. l. 3. c. 6. p. 99.*

ed. Cantabrig.; & Aquilam Ponticum, quod nimium Mathematicorum artibus tribueret ab Ecclesia ejectum fuisse, narrat Epiphanius *de Mensur. et pond. §. 15. opp. t. 2. p. 171. ed. Coloniae 1682.* Aliud simile de Astrologo exemplum habet Augustinus *de Mathemat. ad calc. Tract. in ps. 61. opp. t. 5. col. 803. ed. cit.*

(2) Consule utrumque Codicem Theodosianum, & Justinianum *tit. de Mathem. et malefic.*

§. II. Augurium comprehendit *Haruspicium*, & *Aruspicinam*, quibus signa, & indicia quærentur in extis victimarum; & *augurium* angustiori significatione acceptum, quod volatibus avium, cantibusque, ut certissimis signis, declarari res futuras docet, & *omen*, per quod ex hominis voce, atque etiam ex sternutamento indicia capiuntur; & *chiromantiam*, *metoposcopiam*, & *notomantiam*, quibus aliquis ex manibus, ex vultu, ac fronte, vel ex dorso res occultas, & latentes indagare conatur. Quantam Romani inanissimis hisce artibus operam dederint, res est nota cunctis, & mandata monumentis; sed eas semper Ecclesia gravissime improbavit (1).

(1) Consule Auctorem *Const. Apostol. l. 8. c. 32. apud Cotelierium PP. Apost. t. 1. p. 417. ed. cit.*, S. Cyrillum Hierosol. *Cath. 19. mistag. 1. n. 8. p. 309. ed. Ven. 1763.*, S. Augustinum *de Doctrin. Christ. l. 2. c. 20. seq. opp. t. 3. col. 40. ed. Ven. 1759.*, S. Thomam 2. 2. q. 95. art. 2. Concilium Eliberitanum *can. 62. t. 1. Conc. col. 999. Collect. Labbæi*, Agathense *can. 42. t. 5. col. 528. Veneticum can. 16. t. 5. col. 82. Aurelianense I. can. 30. t. eod. col. 547.*

§. III. Sortilegium, sive divinatio per sortes fit, cum per sortes quæritur, quid agendum quidve vitandum sit. Ethnici divinabant per sortes, quas *Virgilianas* vocabant; cum scilicet temere arrepto Virgilii Poetæ libro, quicumque versus primum occurreret pro sorte, & oraculi loco habebatur. Ita Hadrianum, & Alexandrum Severum Virgilianas sortes de Imperio consuluisse Spartianus (1), & Lampridius (2) memoriæ prodiderunt. Eodem prorsus modo superstitiosi quidam Christiani sacris Biblis abutebantur, quod *sacras sortes* appellabant, quodque complurium Synodorum canonibus damnatum est (3). Haud tamen ve-

titum est adhibere sortes, quas *politicas* vocamus (4), ut si agri sortibus dividantur, aut in exercitu definiatur, quis primus impetum in hostem facere debeat. Verum Ecclesiastica officia, & canonicæ erectiones sortibus committi non debent (5); nisi ea de re peculiare Christi mandatum sit, uti in electione Matthiæ Apostoli factum est (6).

(1) Spartianus in *Vit. Hadrian. p. 19. & 20. inter Histor. August. Script. tit. 1. ed. Lugdun. Batav. 1671.*

(2) Lampridius in *Vit. Alex. Sever. p. 899. eod. loc. t. 1.*

(3) Confer Concilium Agathense, Venericum, Aurelianense I. *loc. mox cit.*, & vide etiam S. Augustinum *ep. 55. c. 20. opp. t. 2. col. 189. ed. Ven. 1759.*

(4) Consule Augustinum *ep. 228. ad Honorat. num. 12. opp. t. 2. col. 1086. ed. cit.*, & *de Doctrin. Christian. l. 1. c. 28. t. 3. col. 17.*

(5) *Cap. ult. de Sortileg.*

(6) De hac Matthiæ per sortes facta electione Hieronymus in *Jonam c. 1. ver. 7. opp. t. 6. col. 398. ed. Vallar. Veron.* habet hæc: "Nec statim debemus sub hoc exemplo sortibus credere, vel illud de actibus, Apostolorum huic testimonio copulare, ubi sorte in Apostolatam Matthiæ eligitur; cum privilegia singulorum non possint facere legem communem." Confer N. Alexandrum *Hist. eccles. I. sæc. c. 1. t. 3. p. 7. ed. Ven. 1776.*

§. IV. Deterior est divinatio per explicitum pactum cum Satana; nimirum cum ipse Satanus dat responsa consulenti aut per imagines, & idola, quæ *oracula* dicebantur; aut per suos vates, quos *Pythones*, aut *Pythonisas* vocabant, hoc est genio familiari, si-ve spiritu fatidico agitato; aut per somnia, quod appellabant *νεπρομαντεία*, hoc est *vaticinationem per somnia*; aut per spectra, & visiones mortuorum, quod proprie dicebant *νεπρομαντεία*, hoc est *vaticinationem*, quæ fiebat evocatis mortuis, aut per cranium hominis mortui, quod *κρανομαντεία* dicebatur; aut per certa signa, & figuras factas in terra, vel aqua, aere, igne, vitro, cibro, & sexcentis aliis fallaciarum modis (1). Gravissimum hoc crimen quod aliquid in se admixtum habet ex idololatria, hæresi, incredulitate, apostasia, sacrilegio, hyprocrisi, curiositate, & ambitione, semper asperioribus pœnis non ecclesiasticæ solum (2), sed etiam civiles leges (3) coarctant.

(1) Late de his omnibus agunt, præter ceteros, Martinus Delrio *Disquis. magic. l. 4. c. 2.*, & Leonardus Lessius *de Justit. et jur. l. 2. c. 43. dub. 5.*

(2) Confer Auctorem *Const. Apostol. l. 8. c. 32. cit.*, & Concilium Ancyranum *can. 23. t. 1. Concil. col. 1500. Collect. Labbæi.*

(3) *L. 4. cod. Theod. de Malefic. et mathem.*, quam in legem vide Gothofredum.

§. V. Romani Pontifices pro cura, & solitudine, quam habent, totius Ecclesiæ, saluberrimas edidere leges, quibus antiquiora ecclesiastica decreta confirmata sunt, & provisum est diligentius, ut Christiani homines ab inani, & improbo divinationis studio deterreantur. Huc sane spectant Decretales à Gregorio IX. descriptæ (1), & his recentiores Constitutiones Leonis X (2), Sixti V. (3), Gregorii XV. (4), Urbani VIII. (5), quibus sortilegiorum rei pœnitentiæ subji- ciuntur, & infamia notantur, perseverantes autem in sce- le, laici excommunicationis, clerici depositionis pœna plec- tuntur, atque ecclesiasticis beneficiis privantur, aliisque e- tiam tam clerici, quam laici pro criminis immanitate pœ- nis afficiuntur. Non tantum autem his pœnis subsunt, sed etiam à sacrificio Missæ celebrando perpetuo repelluntur Sacerdotes, qui ipso sacrificio abuti ad sortilegia ausi sunt (6).

(1) *Cap. 1. & 2. de Sortileg.*

(2) Leo X. *const. supernæ 8. §. 41. in Bullar. Roman. ult. ed. t. 3. part. 3. p. 400.*

(3) Sixtus V. *const. cæli & terræ 26. t. 4. part. 4. p. 176. Bullar. Roman.*

(4) Gregorius XV. *const. omnipotentis Dei 101. t. 5. part. 5. Bul- lar. Roman. p. 97.*

(5) Urbanus VIII. *const. inscrutabilis 362. t. 6. part. 1. Bullar. p. 268.* qua quidem constitutione præsertim gravissimis afficiuntur pœnis Astrologi, qui de statu Christianæ Reipublicæ, vel Sedis Apostolicæ, aut de vita Summi Pontificis, ejusque consanguineorum judicium ferunt.

(6) Decretum sac. Romanæ Inquisitionis *die 5. Augusti 1745*, quod à Benedicto XIV. comprobatum est.

TITULUS XIV.

De magia.

I. Magia quid?

II. Poenæ in magos.

§. I.

Divinationi affinis est magia superstitiosa, quæ proprie à rei Canonice Scriptoribus magia nuncupatur, per quam scilicet ope dæmonis magna, & mirabilia fieri videntur (1); eaque sic distinguitur à magia naturali, per quam à philosophis per causas naturales sæpe mira patrantur. Sed magia à divinatione differt, quod per illam fiunt, quæ mirabilia apparent, per hanc autem occulta quærentur. Magi sæpe *venefici*, & *malefici* appellantur, quoniam aliis veneno, atque præstigiis mala afferre conantur. Hos morte mulctari jubet Constantinus (2), atque ipsis etiam spem prorsus adimit veniæ, quæ in Paschate criminum reis concedebatur (3).

(1) Confer Mamachium, qui *Origin. & antiquit. Cristian. l. 3. c. 1. §. 8. t. 3. p. 128. & seq.* copiose refellit opinionem eorum, qui magos unquam vixisse inficiantur.

(2) *L. 3. & 5. cod. Theod. de Malefic.*

(3) *L. 1. 3. 4. 6. 7. 8. cod. Theod. de Indulgent. crimin.*

§. II. Ecclesie legibus magi iisdem, quibus sortilegi, poenis afficiuntur, nimirum excommunicatione, & si clerici fuerint, depositione (1). Qui sortilegio, aut maleficio suo alienæ mortis causa fuit, sæculari curiæ tradendus est, ut meritis plectatur poenis; qui maleficio, & sortilegio mortis causam non dedit, in perpetuum carcerem detruditur (2). Etiam consulentes magos, atque sortilegos in excommunicationem incidunt, & si clerici fuerint, gradu, ac dignitate moti perpetuæ poenitentiae subjiciuntur (3). Sed his in rebus, ut plurimum, locus est arbitrio iudicis, qui pro criminis, & rerum ratione modo leviores, & modo asperiores poenas infligit.

(1) Consule Decretum *caus. 26. qu. 5.*, & *Decretales in tit. de Sortileg.*; item Concilium Laodicense *can. 36. t. 1. Concil. col. 1538. Collect. Labbæi*, Ancyranum *can. 23. t. 1. col. 1500.*, Carthaginense IV. *can. 89. t. 2. col. 1444.*, ut mittam quæ Auctor *Recognitionum l. 4. n. 26. & seq.* apud Cotelierum *PP. Apostol. t. 1. p. 543. ed. Amstæled. cit.*, Tertullianus *de Idololatr. c. 9. p. 89. ed. Paris. 1675.* Origenes *contr. Cels. l. 1. n. 24. p. 342.*, & *l. 4. n. 34. opp. t. 1. p. 527. seq. ed. Paris. 1733.* adversus hoc crimen scriptum reliquerunt.

(2) Gregorius XV. *cit. const. Omnipotentis Dei.*

(3) Concilium Toletanum IV. *can. 29. Concil. t. 6. col. 1460. Collect. Labbæi.* Confer etiam paulo ante laudatam Urbani VIII. *Constitut.*